

A Győri Ítéltábla a **felperesnek** a dr. Perger Orsolya ügyvéd által képviselt **Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet alperes** ellen nem vagyoni kártérítés és sérelemdíj megfizetése iránt indított perében a Veszprémi Törvényszék 2017. július 19. napján kelt 5.P.20.420/2017/8. számú ítéletével szemben az alperes 10. sorszám alatt benyújtott fellebbezése folytán- tárgyaláson kívül - meghozta a következő

í t é l e t e t :

Az ítéltábla az elsőfokú ítélet megfellebbeezett rendelkezését helybenhagyja.

A feljegyzett 15.000,- (tizenötezer) Ft fellebbezési illetéket az Állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s

Az irányadó tényállás szerint a szabadságvesztés büntetését töltő felperes 2009. május 13. és 2010. február 28. között a peradatokból meg nem állapítható végrehajtási fokozatban, 2014. december 8-tól 2014. december 15-ig fegyház fokozatú elítéltként tartózkodott az alperesi intézetben. A felperes 2014 decemberében a z48. számú, nyolc férőhelyes zárkában került elhelyezésre, amelyben ezen időszak alatt hat fő tartózkodott.

A nyolc személyes zárka alapterülete 21,65 m², a berendezési tárgyakkal csökkentett hasznos alapterülete 12,75 m², ha a zárkákban a bútorzat száma a maximális létszámhoz igazodó darabszámú. Minden zárkában leválasztott illemhely van.

Az alperes befogadóképessége 198 fő. Az alperes túlszűfolttsága általános, a per tárgyát képező 2014. évi időszakban folyamatosan 130-144%-os telítettségi mutatók mellett működött.

A felperes módosított keresetében napi 15.000,- Ft nem vagyoni kártérítés, illetve sérelemdíj megfizetésére kérte kötelezni alperest arra hivatkozással, hogy a 2009. május 13-tól 2010. február 28-ig, valamint a 2014. december 8-tól 2014. december 15-ig terjedő fogva tartási időszak alatt az intézet nem biztosította számára a jogszabály által előírt minimális lég-, élet-, illetve mozgásteret. Embertelen és megalázó körülmények között kellett tartózkodnia, amely zsűfolttság miatt az alperes helytállni tartozik. Perköltségigényt az alperessel szemben nem érvényesített.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte a felperesnek perköltségben történő marasztalása mellett. A 2009. május 13-tól 2010. február 28-ig terjedő fogvatartással kapcsolatos kártérítési igény vonatkozásában elévülési kifogást tett. A 2014. decemberi fogva tartás időszakában fennálló zsűfolttság tényét nem vitatta, hivatkozása szerint azonban az alperest befogadási kötelezettség terheli, annak során mérlegelési lehetősége nincs, nem hivatkozhat telítettségre,

férőhelyek hiányára. Az alperes a börtönviszonyok objektív körülményeiért nem felel, a büntetés-végrehajtási szervezettől független, elkülönült igazságszolgáltatás különböző szintjein hozott döntések azt jelentik, hogy a zárkamérek, fogvatartotti létszám, ebből adódó zsúfoltság miatt az alperes nem tehető felelőssé, különös tekintettel arra, hogy az intézetnek nincs jogszabályi felhatalmazása helyszűke okán a befogadás elutasítására, másrésről a feltételeket az állam biztosítja, mely körülmények mellett kell a büntetés-végrehajtási intézeteknek a fogva tartással kapcsolatos feladataikat ellátniuk. Hivatkozott az Alkotmánybíróság 32/2014. (XI.3.) AB határozatára azzal összefüggésben, hogy az a 6/1996. (VII.12.) IM rendelet 137.§ (1) bekezdését 2015. március 31-i hatállyal, azaz a jövőre nézve semmisítette meg. A felperes fogva tartására ezen időpontot megelőzően került sor, amely időszak vonatkozásában irányadó az a korábbi, korábban éveken keresztül kialakult bírói gyakorlat, amely elfogadta azon alperesi kimentést, hogy a fogvatartotti létszám objektív körülményei miatt az alperes nem tehető felelőssé a befogadási kötelezettség okán. Ennek megváltoztatására egy kúriai ítélet nem lehet alkalmas, az Alkotmánybíróság határozata pedig visszamenőleges hatállyal nem értelmezhető, mivel az a jogbiztonságot zárná ki. Ezen túlmenően az alkotmánybírói határozat címzettje az állam volt, és nem az egyes büntetés-végrehajtási intézetek. Önmagában az, hogy egy helyiségben többen tartózkodnak, mint amennyit a jogszabály lehetővé tesz, még nem jelenti azt, hogy az emberi tartózkodásra alkalmatlan, elviselhetetlen vagy embertelen lenne. A zárkák tiszták, rendezettek, minden elítéltnak jut kényelmes fekhely, ott tisztálkodhatnak, tv-t, rádiót használhatnak, vallásukat szabadon gyakorolhatják, tanfolyamokon újabb szakmákat tanulhatnak, sportolhatnak. A felperes emberi méltósághoz fűződő személyiségi joga amiatt sérült meg, mert Magyarországon jóval több az elítélt, mint amekkora a börtönökben lévő férőhelyeknek száma, a jogsértés tehát nem az alperes intézkedésének vagy mulasztásának, hanem egy jogellenes állapot fennállásának a következménye.

Az elsőfokú bíróság a fellebbezéssel támadott ítéletében kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperes részére 15 napon belül 13.000,- Ft-ot. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Kötelezte a felperest, hogy az alperes részére 15 napon belül fizessen meg 63.500,- Ft perköltséget. Kimondta, hogy az eljárás során felmerült 270.000,- Ft eljárási illetéket az állam viseli.

Határozata indokolásában kifejtette, hogy a 2009. május 13-tól 2010. február 28-ig terjedő fogva tartási időszakra érvényesített igény elbírálására az 1959. évi IV. törvény (régí Ptk.) rendelkezései az irányadók. A régí Ptk. 349.§ (1) és (3) bekezdései, valamint 339. § (1) bekezdése alapján támasztott igény a régí Ptk.325.§ (1) bekezdése értelmében bírói úton nem érvényesíthető, mert a 324. § (1) bekezdése alapján a követelés elévült.

Rámutatott a törvényszék, hogy a büntetés-végrehajtás során a fogvatartottal közvetlen jogviszonyba mindig az adott, az aktuális fogvatartást végrehajtó, önálló jogi személyiséggel rendelkező intézet kerül, ezért a fogvatartással összefüggő kárigény mindig az adott büntetés-végrehajtási intézettel szemben érvényesíthető. Ebben a relációban tehát megalapozatlan azon felperesi érvelés, mely szerint a fogvatartás folyamatos volta miatt az elévülés nem állapítható meg.

A 2014. decemberi fogvatartással kapcsolatos kereseti kérelem vonatkozásában az elsőfokú bíróság hivatkozott az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdésére, melynek értelmében az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani, védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. Az I. cikk (3) bekezdése kimondja, hogy alapvető jog más alapvető jog érvényesülése, vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Az Alaptörvény II. cikke szerint az emberi méltóság sérthetetlen. A III. cikk

(1) bekezdése az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3-4. cikkével egyezően mondja ki a kínzás, az embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmát.

Kifejtette, hogy a Ptk.2:42.§ (2) bekezdése alapján az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat minden köteles tiszteletben tartani, a személyiségi jogok e törvény védelme alatt állnak.

A felperesnek a Ptk.2:52.§ (2) bekezdésének utaló szabálya folytán a sérelemdíj iránti követelés megalapozottságához a Ptk.6:548.§ (1) bekezdésének speciális és a deliktuális kárfelelősség (Ptk.6:519.§) általános feltételeinek fennálltát kellett bizonyítania. A felelősség alóli mentesüléshez vezethet valamely jogellenességet kizáró körülmény fennállta, az előreláthatóság, illetőleg a felróhatóság hiánya.

A felperes fogvatartásának szabályait 2014. december 31. napjáig az 1979. évi 11. tvr. (Bv.tvr.), valamint a 6/1996. (VII.12.) IM rendelet szabályozta.

A Bv.tvr. 2.§ (1) bekezdése kimondta, hogy az elítélttel szemben csak az ítéletben és a törvényben meghatározott joghátrányok alkalmazhatók. A (2) bekezdés c) pontja szerint az elítélt jogosult a személyiségi jogainak sérthetetlenségére. A 21.§ (1) bekezdése szerint az elítélt emberi méltóságát tiszteletben kell tartani, nem lehet őt kínzásnak alávetni, kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmódban részesíteni. A 25.§ (1) bekezdésének e) pontja értelmében a szabadságvesztés végrehajtása során biztosítani kell az elítélt büntetés céljával nem ellentétes jogainak gyakorlását.

A törvényszék a fenti rendelkezések alapján kiemelte, hogy az emberi méltóság sérthetetlen, korlátozhatatlan, annak lényeges tartalma érinthetetlen. Az egyéb alapvető jogok, illetve személyiségi jogok a szabadságvesztés végrehajtása során a törvényben meghatározott korlátozásokkal érvényesülnek, azok a büntetés-végrehajtás rendjével összhangban gyakorolhatók. Amennyiben a végrehajtásért felelős szerv a szabadságvesztés végrehajtásának fent idézett általános szabályait betartja, a fogvatartottak elhelyezésére vonatkozó jogszabályi kötelezettségének eleget tesz, az alapjogok és személyiségi jogok sérelme nem valósul meg. A jogszabály rendelkezésének megsértése nem feltétlenül valósít meg személyiségi jogsértést, a fogvatartás összes körülményének figyelembe vételével dönthető el, hogy az alperes aránytalan jogkorlátozással, az adott cél eléréséhez szükségesnél súlyosabb eszközök alkalmazásával hajtja-e végre a felperes büntetését, vele szemben megalázó, embertelen bánásmódot alkalmaz-e.

A Bv.tvr. 46.§ (1) bekezdése szerint az elítélt részére egészséges és kulturált elhelyezést kell biztosítani. A 6/1996. (XII.12.) IM rendelet 135.§ rendelkezett az elítéltek elhelyezésére szolgáló zárka kialakításának követelményeiről. A 137.§ (1) bekezdése szerint a zárkában elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre lehetőleg 6 m³ légtér és lehetőség szerint 3 m² mozgástér jusson. A (2) bekezdés szerint a mozgástér meghatározása szempontjából a zárka alapterületéből az azt csökkentő berendezési és felszerelési tárgyak által elfoglalt területet figyelmen kívül kell hagyni. A rendelet 3. sz. melléklete szerint a zárka berendezési, felszerelési tárgyai, amelyek a zárka nettó alapterületének számításakor figyelembe jönnek: a fekhely, ülőke, szekrény és asztal.

A 32/2014. (XI. 3.) AB határozat 2015. március 31-i hatállyal megsemmisítette a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 137.§ (1) bekezdését. Határozatában az Alkotmánybíróság kifejtette, tekintettel arra, hogy a Római Egyezmény és az Alaptörvény szinte szó szerint azonos módon szabályozzák az embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmát, az Alkotmánybíróság az alapjogok érvényesülésének minimális mércéjeként fogadja el a nemzetközi szerződésekben foglalt, illetve az ahhoz kapcsolódó ítélkezési gyakorlatban kibontott jogvédelmi szintet. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az egyezményben és az Alaptörvényben is szabályozott embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmából az az absztrakt követelmény vezethető le, hogy a többszemélyes zárkában fogvatartottak részére biztosított élet-, illetve mozgástérnek minden esetben el kell érnie azt a minimális értéket, amely biztosítja számukra az emberi méltósághoz való alapjoguk sérelme nélküli elhelyezésüket valamely büntetés-végrehajtási intézetben. E minimális élet-, illetve

mozgástér biztosítása nélkül ugyanis olyan túlszűfolttság jön létre, amely megakadályozza az érintettekkel való, emberhez méltó és őket adottságaiktól függetlenül megillető bánásmódot, így embertelen, megalázó bánásmódnak, büntetésnek minősül. Az Alkotmánybíróság az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) ítélezési gyakorlatából levezette, hogy „a túlszűfolttság megállapításánál alkalmazott mérce egyik objektív, számszerűsítható eleme a fogva tartottak minimális életterét 4 m²-ben meghatározó ajánlás. Amennyiben a rendelkezésre álló életter a 3 m²-t sem éri el, az az egyéb körülményektől függetlenül olyan súlyos túlszűfolttságnak minősül, amely önmagában a 3. cikk sérelmét jelenti. A 3 és 4 m² közötti személyes tér esetén jellemzően a fogva tartás egyéb körülményeinek, így pl. a zárkán kívül tölthető idő rövid tartamának és a zárkában tapasztalható magas hőmérsékletnek, az illemhely nem megfelelő elhelyezésének és az élelmezés elégtelenségének a túlszűfolttsággal együttes hatása sérti az embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmát.

Hangsúlyozta a törvényszék, hogy a felperes az alperes által becsatolt zárkakimutatásban foglalt időpontokat, zárkaszámot, fogvatartotti létszámot nem vitatta. A zárkanyilvántartás kétséget kizáróan bizonyítja, hogy a felperes számára a per tárgyát képező 8 nap alatt 3 m² alatti mozgástér volt biztosított.

A törvényszék kifejtette, hogy a fogvatartott a fogvatartásának időtartamára a büntetés-végrehajtási szervvel büntetés-végrehajtási jogviszonyba kerül, melynek során az őt egyéb iránt megillető jogok annyiban módosulnak a büntetés-végrehajtás céljából fakadóan, amilyen mértékben azt az irányadó jogszabályok rendelkezése megengedi, és amilyen mértékben az elkerülhetetlen.

Megalapozottan hivatkozott az alperes arra, hogy jogszabályi kötelezettsége a büntetés-végrehajtási bíró, illetve a BVOP által az intézetbe irányított személyek befogadása, mely kötelezettség alól csak a jogszabály által meghatározott szűk körben mentesülhet, az intézet telítettsége pedig nem minősül ilyen megtagadási oknak. Mindemellett a törvényszék akként foglalt állást, hogy a felperes fogva tartása során az alperes által is elismert zsűfolttság ténye megalapozza a felperes sérelemdíj iránti igényét az alábbiakra tekintettel.

A Kúria a Pfv. IV.21.654/2015/11. sz. részíteleében kifejtette, hogy személyhez fűződő jogot sért, ha a jogszabályban meghatározott fogvatartási körülményeket az előírt minimális mozgástér biztosításával nem teszi lehetővé a fogvatartott számára. Amennyiben a bv. intézet az IM. rendeletben meghatározott kötelezettségét nem teljesíti, azzal felróható magatartást tanúsít. A bv. intézményben az alperes kötelezettsége a jogszabályok betartása, a fogvatartott megfelelő elhelyezéséről való gondoskodás, ezért a felperest az intézményben ért sérelem miatt kártérítési felelősséggel tartozik. A Pfv. IV.21.344/2015/6. sz. ítéletében a Kúria egyértelműen tévesnek ítélte meg azon döntéseket, melyek az alperes befogadási kötelezettségére figyelemmel azt rögzítik, hogy hiányzik az alperes magatartásának felróhatósága. Rámutatott, hogy az elítéltek kizárólag a büntetés-végrehajtási intézetekkel mint önálló jogi személyiségű szervezetekkel állnak jogviszonyban, így a hazai bíróságok előtt közvetlenül az államot nem perelhetik, kizárólag a bv. intézetekkel szemben léphetnek fel. A személyiségi jogsértés megállapíthatósága objektív jellegű kérdés, független akár az alperes magatartásának felróhatóságától is. A fogva tartottak felé tehát közvetlenül az alperes bv. intézetek tartoznak felelősséggel a jogszabályi kötelezettségek teljesítéséért.

A Kúria újabb gyakorlata szerint tehát amennyiben a büntetés-végrehajtási intézet az IM. rendeletben meghatározott fogvatartás során irányadó kötelezettségét nem teljesíti, azzal felróható magatartást tanúsít. A büntetés-végrehajtási intézményben az alperes kötelezettsége a jogszabályok betartása, a fogvatartott megfelelő elhelyezéséről való gondoskodás. Ezért a felperest az intézményben ért sérelem miatt az alperes felelősséggel tartozik (Győri Ítéltábla Pf. III.20.014/2017/3. sz. ítélet, hivatkozással a Kúria Pfv. IV.21.654/2015/11. sz. ítéletére).

A túlszűfolttság tényét és mértékét az alperes nem vitatta. Ez az elhelyezés pedig önmagában alkalmas az emberi méltóság megsértésére. A többszemélyes zárkában a megfelelő, egy főre jutó

mozgástér biztosításának elmaradása embertelen, megalázó bánásmódot teremt. Így az alperes eljárása jogszabálysértő volt, ami a felperesnek sérelmet okozott.

A Ptk.6:519.§-a alapján aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. A károkozó akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható. A Ptk.1:4.§-ának (az elvárható magatartás elve, felróhatóság) (1) bekezdése alapján, ha e törvény eltérő követelményt nem támaszt, a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.

A kimentés körében az alperes az intézmény objektív körülményeire, a befogadási kötelezettségeire történő hivatkozással az újabb irányadó bírói gyakorlat szerint a felelősség alól nem mentheti ki magát, mert a büntetés-végrehajtási intézményben az alperes kötelezettsége a jogszabályok betartása, a fogvatartottak megfelelő elhelyezéséről való gondoskodás (Győri Ítélőtábla Pf.III.20.149/2016/4. sz. ítélet, Pécsi Ítélőtábla Pf.VI.20.050/2016/5. sz. ítélet).

A felperest ért embertelen bánásmód emberi méltóságát sértette, ezért részére a Ptk. fentebb már meghivatkozott rendelkezése alapján sérelemdíj jár. A sérelemdíj mértékét az elsőfokú bíróság a Ptk.2:52.§ (3) bekezdése szem előtt tartásával az eset összes körülményei alapján, különösen a jogsértés súlyára, nyolc napnyi időtartamára, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértettre gyakorolt, köztudomású tényként értékelhető hatására figyelemmel, a Pp.206.§ (3) bekezdése szerinti mérlegeléssel, az irányadó ítélkezési gyakorlatot is mértékadónak tekintve 13.000,- Ft-ban határozta meg, mely összeget a felperest ért személyiségi jogsérelem kompenzálására szükségesnek és elegendőnek találta.

Ezt meghaladóan a zsúfolt elhelyezéssel összefüggő igényt megalapozatlannak ítélte, mert a felperes kifejezett bírói tájékoztatás, figyelemfelhívás ellenére nem igazolt olyan hátrányokat, amelyek a magasabb összegű sérelemdíj megítélését tennék indokolttá, kizárólag a túlszűfoltyságra mint köztudomású tényre hivatkozott.

Az alperes fellebbezésében az ítélet keresetnek részben helyt adó rendelkezésének megváltoztatását, a kereset teljes elutasítását kérte. Az elsőfokú eljárásban kifejtett jogi álláspontját fenntartva hangsúlyozta, hogy az elsőfokú bíróság által az alperes terhére megállapított jogsértésért a Magyar Állam vonható felelősségre. 2017. január 1-jei hatállyal a 2013. évi CCXL. törvény (Bv. tv.) kiegészült a 10/A. és 10/B. §-okkal, melyek értelmében a kártalanítás jár az embertelen körülményekben, köztük a zsúfolt elhelyezésben részesülő elítélteknek. Ezen szabályt visszamenőleg is alkalmazni lehet. A jogszabály-módosítással az állam a Bv. intézetekben való zsúfolt elhelyezés miatt is felvállalta a felelősségét.

A törvényszék ítéletében megjelölt kúriai döntéssel kapcsolatosan arra hivatkozott, hogy az nem kötelező érvényű a bíróságokra nézve, másrészt nem veszi figyelembe az 1995. évi CVII. törvény 3. § (1) bekezdésének rendelkezését, mely szerint a Bv. szervezet törvényes működéséért a miniszter felelős. Utalt arra a fellebbezés, hogy a korábbi években a törvényszék által elfogadott állásponthoz képest ellentétes ítéletek születtek országszerte.

Álláspontja szerint a törvényszék ítéletében foglaltakkal szemben a fogvatartott nem a Bv. intézettel van kizárólagos jogviszonyban, hanem a jogerős döntés megszületésével egy komplex büntetés-végrehajtási jogviszony keretében kerül, melynek alanyai a Magyar Állam, az igazságügy-miniszter, az országos parancsnokság stb. A jogviszonynak csak az egyik szereplője az adott Bv. intézet.

Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság által elfogadott álláspont mellett az állam feladatellátási kötelezettsége kisebb jogvédelmet élvezne, mint a fogvatartott emberi méltósághoz fűződő joga. Helytelen, hogy a törvényszék okfejtése csupán a fogvatartott emberi méltósághoz fűződő jogát állítja szembe a Bv. intézet állami feladatellátásának szabályával, mint védett joggal, és emeli abból ki az emberi méltósághoz fűződő fogvatartotti személyiségi jogot, mint erősebb védelmet élvező jogot. A Bv. intézet nem mehet szembe a feladatellátási kötelezettségével. Ha nem fogadná be az elítélteket, éppen azzal követne el jogellenes magatartást. A társadalom többi tagja azáltal nem

részesülne jogvédelemben, ha az elítéltek nem kerülhetnének emiatt Bv. intézetbe.

A törvényszék ez irányú utalásával kapcsolatosan rámutatott arra, hogy a jogszabályban 2015. március 31-i hatállyal került megszüntetésre a "lehetőség" szerinti kitétel, ennek értelmében ezen időpontig az alperes a jogszabályoknak megfelelően járt el, így jogellenes magatartás ebből az okból sem merülhet fel részéről.

A felperes az ítélettel szemben fellebbezést nyújtott be, amelyet a törvényszék a 2018. november 5-én kelt és 2018. november 30-án jogerőre emelkedett 5.P. 20.420/2017/43. sz. végzésével hivatalból elutasított.

Az alperes fellebbezésével szemben a felperes fellebbezési ellenkérelmet nem terjesztett elő.

Az ítélet tábla mindenekelőtt kiemeli, hogy a keresetet részben elutasító első fokú ítéleti rendelkezéseket a felek fellebbezéssel nem támadták, azok a Pp. 228. § (4) bekezdése alapján jogerőre emelkedtek, így a másodfokú eljárás tárgyát kizárólag a keresetnek részben helyt adó - az alperes által fellebbezéssel támadott - ítéleti rendelkezés felülbírálata képezte. Ennek során, a Pp. 253. § (3) bekezdése alapján kizárólag a fellebbezési kérelem korlátai között - a Pp. 256/A. § (1) bekezdés f) pontja alapján tárgyaláson kívül - eljárva megállapította, hogy az alperes fellebbezése az alábbiak szerint nem alapos.

Az elsőfokú bíróság a beszerzett peradatokat okszerűen, logikai ellentmondástól mentesen, a maguk összességében értékelve helyes tényállást állapított meg, az annak alapján - a megfellebbezett ítéleti rendelkezés körében - levont jogi következtetésével és indokaival az ítélet tábla egyetértett.

A törvényszék ítéletében kifejtett helyes indokok szükségtelen megismétlését mellőzve a fellebbezésben foglaltakra tekintettel az ítélet tábla az alábbiakat emeli ki.

Az alperes fellebbezésének az az érvelés szolgálta a lényegi alapját, hogy egyrészt a perben irányadó időszakban a 6/1996. (VII.12.) IM rendelet 137. §-ának (1) bekezdése az elhelyezés minimum standardjának nem kötelező, hanem csupán lehetőség szerinti alkalmazását írta elő, így az alperes részéről jogellenes magatartás nem állapítható meg, másrészt a zsúfolt börtönviszonyokból eredő személyiségi jogsértésért és annak következményeiért nem a Bv. intézet, hanem az állam tartozhat csak felelősséggel.

A passzív perbeli legitimáció kapcsán rámutat az ítélet tábla, hogy a felperes fogvatartásának időszakában az állam helytállási (kártalanítási) kötelezettségét kimondó jogi szabályozás nem létezett. A fogvatartás végrehajtása kapcsán az állam vagy annak - az alperesen kívüli - egyéb szervei nem kerültek jogviszonyba a felperessel, így az alperes feladatát képező tartási körülmények megfeleltetése vonatkozásában felelősségük nem merülhet fel.

A törvényszék által is hivatkozott Pfv. IV.21.654/2015/11. számú (BH2016.240. számon közzétett) döntésében - egyébként korábbi gyakorlatával összhangban - a Kúria egyértelműen állást foglalt abban a kérdésben, hogy kivel szemben érvényesíthetők a büntetés-végrehajtási jogviszony keretében a fogvatartottnak okozott sérelemmel összefüggő igények. Az új Ptk. 3:405. §. /1/ bekezdése értelmében az állam a polgári jogi jogviszonyokban vesz részt jogi személyként. A büntetés-végrehajtás nem polgári jogi jogviszony, annak kapcsán ráadásul az állam nem közvetlenül, hanem a közjogi funkciók ellátására létrejött, önálló jogi személyiséggel bíró szervei útján lép fel, így nem kerül közvetlen jogviszonyba a fogvatartottal.

A fentiekben elvi szinten nem, csak annyiban eredményezett változást a 2016. évi CX. törvénnyel a Bv.tv-be iktatott, az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás intézménye,

hogy - törvényi feltételek fennállta esetén - kimondta az állam „kártalanítási” (tartalma szerint kártérítési) kötelezettségét. E rendelkezés azonban - tekintettel a jogsértő elhelyezési körülmények 2014. decemberi megvalósulására - a fellebbezésben foglalt alperesi hivatkozással ellentétben a 2016. évi CX. törvény hatályba léptető rendelkezései, illetve a törvény 42. §-a szerinti visszamenőleges igényérvényesítési lehetőség figyelembevételével mellett sem vonatkoztatható a perbeli esetre.

Helyesen minősítette az elsőfokú bíróság az alperes eljárását személyiségi jogokat sértő, így jogellenes magatartásnak. A konkrét esetben az alperes a hivatkozott időszakban 3 m²-es nagyságú mozgásteret sem biztosított a felperes elhelyezése során, ez önmagában az emberi méltóság megsértésére alkalmas jogellenes magatartás. Az alperes a személyiség közvetlen védelmét szolgáló jogszabályi kötelezettségnek nem tett eleget, és jogellenes magatartásával a felperesnek személyiségi jogi sérelmet okozott.

A Kúria több döntésében állást foglalt abban a kérdésben, hogy a személyhez fűződő jogokat sérti, ha jogszabályban meghatározott fogvatartási körülményeket az előírt minimális mozgástér biztosításával nem teszi lehetővé a fogvatartott számára (Kúria Pfv.IV.21.778/2010/4.; Kúria Pfv.IV.22.372/2011/9.; Kúria Pfv.IV.21.654/2015. utóbbi közzétéve BH2016.240. szám alatt; Kúria Pfv.IV.21.344/2015/6.; Kúria Pfv.III.20.356/2017/3.; Kúria Pfv.IV.22.029/2016/3., Kúria Pfv.III.22.056/2016/3.; Kúria Pfv.IV.22.222/2016/3.). A Kúria ítélezésének alapja az, hogy az Európa Tanács Bizottsága szerint a fogvatartottak számára meghatározható legkisebb mozgástér 4 m². Az EJEB túlsúfoltságnak tekinti, ha az egy fogvatartottra jutó személyes mozgástér kevesebb, mint 3 m², mely túlsúfoltság egyben az EJEE 3. Cikkében meghatározott tilalomba is ütköző.

Az adminisztratív befogadási kötelezettség és a személyiségi jogok megsértésétől való tartózkodás követelménye együttes teljesíthetetlenségében rejlő ellentmondás feloldása jogalkotói és nem jogalkalmazói feladat. A befogadási kötelezettségre történő alperesi hivatkozás nem fosztja meg az alperes magatartását annak személyiségi jogokat sértő (emiatt jogellenes) voltától, egyúttal a személyiségi jogsértés szubjektív következménye tekintetében sem kimentési ok.

Ennek megítélése független attól, hogy miként rendelkezett a 6/1996. (VII.12.) IM rendeletnek az időközben megsemmisített 137. § /1/ bekezdése. Tévesnek minősítette a Kúria azt az értelmezést is, hogy a „lehetőség szerint” kitétellel az IM rendelet csupán ajánlást fogalmazott meg, és nem teremtett kötelezettséget a büntetés-végrehajtási intézet számára a fogvatartott alapvető szabadságjogai, emberi méltósága és emberséges bánásmódhoz való joga tiszteletben tartására.

A törvényszék ítéletének megfellebbezett rendelkezése a fentebb írt - az ítéletábra által is osztott - jogi állásponton alapszik. Az alperest a törvényszék megalapozottan kötelezte a Ptk. 2:52. § (3) bekezdésében meghatározott körülmények mérlegelése útján megállapított - mértéke tekintetében az alperes által sem kifogásolt - sérelemdíj megfizetésére.

A fentiekre tekintettel az ítéletábra az elsőfokú bíróság ítéletének megfellebbezett rendelkezését a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

Az alperesnek az 1990. évi XCIII. tv. 5.§ (1) bekezdés c) pontján alapuló illetékmentessége folytán a feljegyzett fellebbezési eljárási illetéket a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13.§ (1) bekezdése és 14.§-a szerint az állam viseli.

A felperes a fellebbezésre ellenkérelmet nem terjesztett elő, egyéb költség felmerülését sem igazolta, így az ítéletábra mellőzte az alperesnek a felperes részére másodfokú perköltség megfizetésére való kötelezését.

ör, 2019. március 25.

Dr. Lezsák József sk.
a tanács elnöke

Dr. Maurer Ádám sk.
előadó bíró

Dr. Molnár Andrea sk.
bíró